

P. OVIDI NASONIS

METAMORPHOSEON

LIBER QVINTVS

Inhoud

Phineus als partycrasher	4
De dood van Athis en Lycabas.....	7
Slachting onder Phineus' makers	8
Idas gedwongen partij te kiezen	10
De goddeloze dood van Emathion	10
Een slachting.....	11
Focus op Perseus.....	14
De verstenende Medusakop	15
Phineus gestraft.....	17
Perseus straft Poludectes.....	18
Pallas bezoekt de Muzen.....	19
Athena en de Muzen en Pyreneus	20
De Piëriden en hun zangwedstrijd met de Muzen.....	21
Het lied van de eerste Piëride: over Typhoeus	23
Tweede lied: Demeter en Proserpina	24
De bronnimf Cyane gestraft door Pluto	28
Ceres blijft zoeken.....	30
Ceres bij Cyane	31
Ceres bij Iuppiter	34
Ascalaphus klapt uit de school.....	35
De geboorte van de Sirenen.....	36
Bemiddeling van Iuppiter	37
Arethusa en Alpheius	37
Triptolemus en Lynkeus	41
Einde van de zangwedstrijd van de Muzen en Piëriden	43

Cassiopeia, de vrouw van Cepheus koning van Aethiopia, had de zeenimfen beledigd door te zeggen dat ze mooier was; de nimfen hadden bij vader Poseidoon geklaagd; hij strafte het land met het monster Cetus; verlossing kon alleen door hun dochter Andromeda aan het monster te offeren; echter Perseus redt haar en krijgt haar als vrouw. Phineus, de broer van Andromeda's vader Cepheus, accepteert dat niet, omdat Andromeda aan hem beloofd was.

Phineus als partycrasher

Dumque ea Cephenum¹ medio Danaeius² heros
 agmine commemorat³, fremida⁴ regalia turba
 atria⁵ conplentur, nec coniugialia⁶ festa⁷
 qui canat est clamor, sed qui fera⁸ nuntiet arma;
 inque repentinos convivia⁹ versa¹⁰ tumultus
 adsimilare¹¹ freto¹² possis, quod saeva quietum
 ventorum rabies¹³ motis exasperat¹⁴ undis.
 primus in his Phineus, belli temerarius¹⁵ auctor¹⁶,
 fraxineam¹⁷ quatiens¹⁸ aeratae¹⁹ cuspidis²⁰ hastam
 'en²¹ ait, 'en adsum praerepta²² coniugis ultor²³;
 nec mihi te pennae²⁴ nec falsum versus in aurum¹

¹ Cephenes <i>pl.</i>	de Cephenes, <i>Aethiopisch volk</i>
² Danaeius	van Danaë, Perseus
³ commemorare	vermelden
⁴ fremidus	razend
⁵ atria	paleis; <i>dichterlijk meervoud</i> ; atrium - ontvangsthal
⁶ coniugialis	huwelijks
⁷ festum	feest
⁸ ferus	woest
⁹ convivium	gastmaal
¹⁰ vertere 3	doen omslaan veranderen
¹¹ adsimilare + <i>dat.</i>	gelijkstellen aan, vergelijken met
¹² fretum	zeeëngte, zee, golven
¹³ rabies 5	razernij
¹⁴ exasperare	ruw maken
¹⁵ temerarius	roekeloos
¹⁶ auctor	zagsman
¹⁷ fraxineus	van essenhout
¹⁸ quatere 5	schudden
¹⁹ aerateus	bronzen
²⁰ cuspis, -idis	speerpunt
²¹ en	zie, kijk
²² praeripere 5	wegnemen
²³ ultor	wreker
²⁴ penna	veer; <i>sc. eripient</i> ; verwijzing naar de roof van Ganymedes door Iuppiter d.m.v. zijn arend

Iuppiter eripiet!' conanti mittere² Cepheus
 'quid facis?' exclamat, 'quae te, germane³, furentem⁴
 mens agit in facinus⁵? meritisne⁶ haec gratia⁷ tantis
 redditur? hac vitam servatae⁸ dote⁹ rependis¹⁰? 15
 quam tibi non Perseus, verum¹¹ si quaeris, ademit,
 sed grave Nereidum numen, sed corniger¹² Ammon,
 sed quae visceribus¹³ veniebat belua¹⁴ ponti
 exsaturanda¹⁵ meis; illo tibi tempore rapta est,
 quo peritura fuit, nisi si, crudelis, id ipsum 20
 exigis¹⁶, ut pereat, luctuque¹⁷ levabere¹⁸ nostro.
 scilicet¹⁹ haud satis est, quod te spectante revincta²⁰ est
 et nullam quod opem²¹ patruus²² sponsusve²³ tulisti;
 insuper²⁴, a quoquam²⁵ quod sit servata, dolebis
 praemiaque²⁶ eripies? quae si tibi magna videntur, 25
 ex illis scopulis²⁷, ubi erant adfixa²⁸, petisses.
 nunc sine, qui petiit, per quem haec non orba²⁹ senectus³⁰,
 ferre, quod et meritis et voce est pactus³¹, eumque

¹ Iuppiter had in de gedaante van een gouden regen Danaë bezocht en bevrucht.

² sc. hastam

³ germanus broer

⁴ furere 3 buiten zinnen zijn

⁵ facinus n, -oris misdaad

⁶ meritum verdienste

⁷ gratia dank

⁸ sc. Andromedae

⁹ dos, dotis bruidschat

¹⁰ rependere 3 vergoeden, terugbetalen

¹¹ verum de waarheid

¹² corniger horensdragend

¹³ viscus n. ingewand, kind

¹⁴ belua monster

¹⁵ exsaturare geheel verzadigen

¹⁶ exigere 3 eisen

¹⁷ luctus 4 rouw

¹⁸ levare verlichten, verlichting geven

¹⁹ scilicet natuurlijk

²⁰ revincire boeien, vastbinden

²¹ ops f hulp

²² patruus oom (van vaders kant)

²³ sponsus verloofd

²⁴ insuper bovendien

²⁵ quisquam: normaal gebruik bij ontkenning; hier heeft de zin een ontkennende strekking

²⁶ praemium beloning

²⁷ scopulus rots, bergtop

²⁸ adfigere 3 vastmaken

²⁹ orbus kinderloos

³⁰ senectus, -utis f oude dag

³¹ pacisci bedingen

non tibi, sed certae praelatum ¹ intellege morti. '	
Ille nihil contra, sed et hunc et Persea vultu	30
alterno ² spectans petat ³ hunc ignorat an illum:	
cunctatusque ⁴ brevi ⁵ contortam ⁶ viribus hastam,	
quantas ira dabat, nequiquam ⁷ in Persea misit.	
ut stetit ⁸ illa toro ⁹ , stratis ¹⁰ tum denique Perseus	
exsiluit ¹¹ teloque ferox ¹² inimica remisso	35
pectora rupisset ¹³ , nisi post altaria ¹⁴ Phineus	
isset: et (indignum ¹⁵) scelerato profuit ¹⁶ ara.	
fronte tamen Rhoeti ¹⁷ non inrita ¹⁸ cuspis adhaesit ¹⁹ ,	
qui postquam cecidit ferrumque ex osse revulsum ²⁰ est	
calcitrat ²¹ et positas adspergit ²² sanguine mensas.	40
tum vero indomitas ²³ ardescit ²⁴ vulgus in iras,	
telaque coniciunt, et sunt, qui Cephea ²⁵ dicunt	
cum genero ²⁶ debere mori; sed limine ²⁷ tecti	
exierat Cepheus testatus ²⁸ iusque fidemque	
hospitiique ²⁹ deos, ea se prohibente moveri ³⁰ .	45

¹ praeferre + dat.	verkiezen boven
² alternus	afwisselend
³ petere 3	aanvallen; <i>afh. vraag, lees: utrum petat</i>
⁴ cunctari	talmen
⁵ brevi	even
⁶ contorquere 2	slingeren
⁷ nequiquam	vergeefs
⁸ sistere 3	tot stilstand komen
⁹ torus	bed
¹⁰ stratum	matras
¹¹ exsilire	opspringen
¹² ferox	woest
¹³ rumpere 3	doorboren
¹⁴ altaria <i>n.pl.</i>	altaar
¹⁵ indignus	onwaardig
¹⁶ prodesse + dat.	van voordeel zijn
¹⁷ Rhoetus, <i>kameraad van Phineus</i>	
¹⁸ inritus	vergeefs (geworpen)
¹⁹ adhaerere 2 + abl.	steken in
²⁰ revellere 3	lostrekken
²¹ calcitrare	trappelen
²² adspergere	bespatten
²³ indomitus	ongetemd, ontembaar
²⁴ ardescere 3 in + acc.	ontsteken in
²⁵ <i>Griekse acc.</i>	
²⁶ gener 2	schoonzoon
²⁷ limen	drempel
²⁸ testari	tot getuige aanroepen
²⁹ hospitium	gastvriendschap
³⁰ movere 2	in beweging zetten

bellica¹ Pallas adest et protegit aegide² fratrem³
datque animos.

De dood van Athis en Lycabas

Erat Indus Athis⁴, quem flumine Gange
edita⁵ Limnaee⁶ vitreis⁷ peperisse sub undis
creditur, egregius forma, quam divite⁸ cultu⁹
augebat, bis adhuc octonis¹⁰ integer¹¹ annis, 50
indutus¹² chlamydem¹³ Tyriam¹⁴, quam limbus¹⁵ obibat
aureus; ornabant aurata monilia¹⁶ collum
et madidos¹⁷ murra¹⁸ curvum¹⁹ crinale²⁰ capillos;
ille quidem iaculo²¹ quamvis²² distantia²³ misso
figere doctus erat, sed tendere²⁴ doctior arcus. 55
tum quoque lenta²⁵ manu flectentem cornua²⁶ Perseus
stipite²⁷, qui media positus fumabat²⁸ in ara,
perculit²⁹ et fractis³⁰ confudit³¹ in ossibus ora.

¹ bellicus	van de oorlog
² aegis	het aegisschild
³ Perseus als Zoon van Iuppiter en Danaë broer van Athene	
⁴ Athis: Indiër uit het gevolg van Phineus	
⁵ editus + abl.	nakomeling van
⁶ een nimf	
⁷ vitreus	kristalhelder
⁸ dives	rijk
⁹ cultus 4	uitdossing, kleding
¹⁰ octoni	telkens acht
¹¹ integer	ongeschonden, kuis
¹² indutus	aangetrokken hebbend
¹³ chlamys, -ydis	mantel; Grieks leenwoord
¹⁴ Tyrius	Tyrisch, uit Tyros, Phoinicisch
¹⁵ limbus	zoom, rand
¹⁶ monile n.	halsketting
¹⁷ madidus	druipend
¹⁸ murra	mirre
¹⁹ curvus	gekromd
²⁰ crinale n.	sieraad voor het haar
²¹ iaculum	jachtspriet
²² quamvis	hoezeer ook
²³ distare	verwijderd zijn; gesubstantiveerd
²⁴ tendere 3	spannen
²⁵ lentus	buigzaam
²⁶ cornu n	hoorn; pl. boog
²⁷ stipes m, -itis	balk, knots
²⁸ fumare	roken
²⁹ percellere 3	hevig treffen
³⁰ frangere 3	breken
³¹ confundere 3	onherkenbaar maken

Hunc ubi laudatos iactantem¹ in sanguine vultus
 Assyrius vidit Lycabas, iunctissimus² illi 60
 et comes et veri non dissimulator³ amoris,
 postquam exhalantem⁴ sub acerbo vulnere vitam
 deploravit⁵ Athin, quos ille tetenderat arcus
 arripit⁶ et 'mecum tibi sint certamina!' dixit;
 'nec longum pueri fato laetabere⁷, quo⁸ plus 65
 invidiae⁹ quam laudis habes.' haec omnia nondum
 dixerat: emicuit¹⁰ nervo penetrabile¹¹ telum
 vitatumque¹² tamen sinuosa¹³ veste pependit.
 vertit in hunc harpen¹⁴ spectatam¹⁵ caede Medusae
 Acrisioniades¹⁶ adigitque¹⁷ in pectus; at ille 70
 iam moriens oculis sub nocte natantibus¹⁸ atra
 circumspexit Athin seque adclinavit¹⁹ ad illum
 et tulit ad manes²⁰ iunctae solacia²¹ mortis.

Slachting onder Phineus' makers

Ecce Syenites²², genitus²³ Metione, Phorbas
 et Libys²⁴ Amphimedon, avidi²⁵ committere²⁶ pugnam, 75

¹ iactare	schudden
² iunctus + <i>dat.</i>	verbonden aan, verwant, bevriend met
³ dissimulator	loochenaar
⁴ exhalare	uitblazen
⁵ deplorare	bewenen
⁶ arripere 5	snel grijpen
⁷ laetari	blij zijn met
⁸ <i>abl. comparationis</i>	
⁹ invidia	nijd, afgunst
¹⁰ emicare + <i>abl.</i>	wegspringen van
¹¹ penetrabilis	doordringend
¹² vitare	vermijden
¹³ sinuosus	vol plooien
¹⁴ harpe	sikkelzwaard
¹⁵ spectatus	beproefd
¹⁶ Acrisioniades	afstammeling van Acrisius, Perseus
¹⁷ adigere 3	drijven
¹⁸ natare	zwemmen, waterig, flets zijn
¹⁹ adclinare	doen leunen naar
²⁰ manes <i>pl.</i>	schimmen, onderwereld
²¹ solacium	troost
²² Syenites	van Syene, stad op de grens van Egypte en Aethiopia
²³ genitus + <i>abl.</i>	gesproken uit
²⁴ Libys	Libisch
²⁵ avidus	verlangend
²⁶ committere	aangaan

sanguine, quo late tellus madefacta¹ tepebat²,
 conciderant lapsi; surgentibus³ obstitit⁴ ensis⁵,
 alterius costis⁶, iugulo⁷ Phorbantis adactus⁸.

At non Actoriden⁹ Erytum, cui lata bipennis¹⁰
 telum erat, hamato¹¹ Perseus petit ense, sed altis
 exstantem¹² signis¹³ multaeque in pondere¹⁴ massae¹⁵
 ingentem manibus tollit cratera¹⁶ duabus
 infligitque¹⁷ viro; rutilum¹⁸ vomit¹⁹ ille cruorem
 et resupinus²⁰ humum moribundo²¹ vertice²² pulsat²³. 80

inde Semiramio²⁴ Polydegmona sanguine cretum²⁵
 Caucasiumque²⁶ Abarin Sperchionidenque²⁷ Lycetum
 intonsumque²⁸ comas²⁹ Helicem³⁰ Phlegyanque Clytumque
 sternit et exstructos morientum calcat³¹ acervos³². 85

¹ madefacere 5	nat maken
² tepere 2	lauw zijn
³ surgere 3	zich verheffen
⁴ obsistere 3	zich in de weg stellen
⁵ ensis	zwaard
⁶ costa	rib
⁷ iugulum	keel
⁸ adigere + dat.	drijven in, stoten in
⁹ Actorides: Erytus is de zoon van Actor	
¹⁰ bipennis f	dubbele bijl
¹¹ hamatus	haakvormig, gekromd
¹² exstare + abl.	uitsteken boven
¹³ signum	beeld
¹⁴ pondus, ponderis	gewicht
¹⁵ massa	massa
¹⁶ crater	mengvat
¹⁷ infligere 3 + dat.	werpen tegen
¹⁸ rutilus	rood
¹⁹ vomere 3	uitbraken
²⁰ resupinus	achterover liggend
²¹ moribundus	zieltogend
²² vertex, -ticis	kruin
²³ pulsare	kloppen op
²⁴ Semiramius	van het geslacht van Semiramis
²⁵ cretus + abl.	ontstaan uit, kind van
²⁶ Caucasus	van de Caucasus
²⁷ Sperchionides	afstammeling van de riviergod Sperchios
²⁸ intonsus	ongeschoren
²⁹ comae	haren
³⁰ Helix, Phlegyas en Clytus zijn makers van Phineus	
³¹ calcare	stappen op
³² acervus	hoop

Idas gedwongen partij te kiezen

Nec Phineus ausus concurrere comminus¹ hosti
intorquet iaculum, quod detulit² error in Idan³, 90
expertem⁴ frustra⁵ belli et neutra arma secutum.
ille tuens⁶ oculis inमितem⁷ Phinea torvis⁸
'quandoquidem⁹ in partes' ait 'abstrahor¹⁰, accipe, Phineu,
quem fecisti, hostem pensaue¹¹ hoc vulnere vulnus!
iamque remissurus tractum de corpore telum 95
sanguine defectos¹² cecidit conlapsus in artus¹³.

De goddeloze dood van Emathion

Tum quoque Cephenum¹⁴ post regem primus Hodites
ense iacet Clymeni¹⁵, Prothoenora percutit¹⁶ Hypseus,
Hypsea Lyncides¹⁷. fuit et grandaevus¹⁸ in illis
Emathion, aequi cultor¹⁹ timidusque²⁰ deorum, 100
qui, quoniam prohibent²¹ anni bellare²², loquendo
pugnat et incessit scelerataque devovet²³ arma;
huic Chromis amplexo²⁴ tremulis²⁵ altaria²⁶ palmis¹

-
¹ comminus	man tegen man
² deferre	uit zijn baan doen geraken
³ Idas, een Aethiopiër	
⁴ expert + gen.	geen deel hebbend aan
⁵ frustra	tevergeefs
⁶ tueri	bekijken
⁷ inimitis	hard, onvriendelijk
⁸ torvus	grimmig, dreigend
⁹ quandoquidem	aangezien
¹⁰ abstrahere in partes	naar een kant trekken, dwingen partij te kiezen
¹¹ pensare + abl.	laten opwegen tegen
¹² defectus + abl.	verstoken van
¹³ artus 4	lid, ledemaat
¹⁴ Cephenus	Aethiopisch; of gen. pl. van Cephenes - de Cephenes, een volk
¹⁵ Clymenus, bondgenoot van Phineus	
¹⁶ percutere 5	hevig treffen
¹⁷ Lyncides	Perseus, afstammeling van Lyncaeus
¹⁸ grandaevus	zeer oud
¹⁹ cultor	verzorger, hij die zich houdt aan
²⁰ timidus + gen.	-vruchtig, vol ontzag voor
²¹ prohibere 2	beletten
²² bellare	oorlog voeren
²³ devovere 2	vervloeken
²⁴ amplecti	omarmen
²⁵ tremulus	trillend
²⁶ altaria n.pl.	altaar

decutit² ense caput, quod protinus³ incidit⁴ arae
 atque ibi semianimi⁵ verba exsecrantia⁶ lingua
 edidit⁷ et medios animam exspiravit⁸ in ignes. 105

Een slachting

Hinc gemini⁹ fratres Broteasque¹⁰ et caestibus¹¹ Ammon¹²
 invicti, vinci si possent caestibus enses,
 Phinea¹³ cecidere manu Cererisque sacerdos
 Ampycus albenti¹⁴ velatus¹⁵ tempora¹⁶ vitta¹⁷, 110
 tu quoque, Lampetide¹⁸, non hos adhibendus¹⁹ ad usus,
 sed qui, pacis opus, citharam cum voce moveres;
 iussus eras celebrare²⁰ dapes²¹ festumque canendo.
 quem procul adstantem plectrumque inbelle²² tenentem
 Pedasus inridens 'Stygiis cane cetera' dixit 115
 'manibus²³!' et laevo²⁴ mucronem²⁵ tempore fixit;
 concidit et digitis²⁶ morientibus ille retemptat²⁷
 fila²⁸ lyrae, casuque²⁹ ferit³⁰ miserabile carmen.

¹ palma	hand
² decutere 5	afslaan
³ protinus	onmiddellijk
⁴ incidere 3 + dat.	vallen op
⁵ semianimis	halfdood
⁶ exsecrare	vervloeken
⁷ edere 3	uitgeven
⁸ exspirare	uitademen
⁹ gemini m.pl.	twee
¹⁰ Broteas, een van de Lapithen	
¹¹ caestus 4	boksriem
¹² Ammon, een van de Lapithen	
¹³ Phineus, -a, -um	van Phineus
¹⁴ albere 2	wit zijn
¹⁵ velari	zich om wikkelen
¹⁶ tempus, -oris	slaap
¹⁷ vitta	band
¹⁸ Lampetides, een zanger	
¹⁹ adhibere ad	aanwenden voor
²⁰ celebrare	vieren, verlevendigen
²¹ daps	feestmaal, meestal plur.
²² inbellis	onkrijgshaftig
²³ manes pl.	de schimmen
²⁴ laevus	linker
²⁵ mucro	zwaard(punt)
²⁶ digitus	vinger
²⁷ retemptare	opnieuw aanraken
²⁸ filum	snaar
²⁹ casus	lotgeval
³⁰ ferire	slaan, tokkelen

nec sinit hunc inpune¹ ferox cecidisse Lycormas
 raptaque de dextro robusta repagula² postis³ 120
 ossibus inlisis⁴ mediae cervicis⁵, at ille
 procubuit terrae mactati⁶ more⁷ iuveni⁸.
 demere⁹ temptabat laevi quoque robora¹⁰ postis
 Cinyphius¹¹ Pelates; temptanti dextera fixa¹² est
 cuspidem Marmaridae¹³ Corythi lignoque¹⁴ cohaesit¹⁵;
 haerenti latus¹⁶ hausit¹⁷ Abas, nec corrui¹⁸ ille, 125
 sed retinente manum moriens e poste pependit.
 sternitur¹⁹ et Melaneus, Perseia²⁰ castra secutus,
 et Nasamoniaci²¹ Dorylas ditissimus²² agri,
 dives²³ agri Dorylas, quo non possederat alter 130
 latius²⁴ aut totidem tollebat turis²⁵ acervos.
 huius in obliquo²⁶ missum stetit inguine²⁷ ferrum:
 letifer²⁸ ille locus. quem postquam vulneris auctor
 singultantem²⁹ animam et versantem³⁰ lumina vidit

¹ inpune	ongestraft
² repagulum	grendel dwarsbalk
³ postis <i>m.</i>	deurpost
⁴ inlidere 3 + <i>dat.</i>	slaan tegen
⁵ cervix	nek
⁶ mactare	als offer wijden, slachten
⁷ more + <i>gen.</i>	op de wijze van, als
⁸ iuventus	jonge stier
⁹ demere 3	wegnemen
¹⁰ robur <i>n.</i>	eikehout
¹¹ Cinyphius	Lybisch
¹² figere 3	vasthechten, doorboren
¹³ Marmarides	Lybisch, <i>genoemd naar het aan de zee gelegen Marmarica op de noordkust van Africa</i>
¹⁴ lignum	hout
¹⁵ cohaerere 2	vastzitten aan
¹⁶ latus, lateris	zij, flank
¹⁷ haurire	verzwelgen, verwonden, doorboren
¹⁸ corruere 3	ineenstorten
¹⁹ sternere 3	tegen de grond slaan
²⁰ Perseius	van Perseus
²¹ Nasamoniacus	Nasamonisch, <i>de Nasamones een volk in de buurt van Cyrene</i>
²² dis, ditis + <i>gen.</i>	rijk aan
²³ = dis	
²⁴ latus	uitgestrekt; latius – uitgestrekter gebied
²⁵ tus turis	wierook
²⁶ obliquus	schuin, zijwaarts
²⁷ inguen, -inis <i>n.</i>	onderlijf
²⁸ letifer	de dood brengend
²⁹ singultare	uitrochelen
³⁰ versare	heen en weer draaien

Bactrius¹ Halcyoneus, 'hoc, quod premis², ' inquit 'habeto 135
de tot agris terrae!' corpusque exsangue³ reliquit.
torquet in hunc hastam calido de vulnere raptam
ultor Abantiades⁴; media quae nare⁵ recepta
cervice exacta⁶ est in partesque eminent⁷ ambas;
dumque manum Fortuna iuvat, Clytiumque Claninque, 140
matre satus⁸ una, diverso⁹ vulnere fudit¹⁰:
nam Clytii per utrumque gravi librata¹¹ lacerto¹²
fraxinus¹³ acta femur¹⁴, iaculum¹⁵ Clanis ore momordit¹⁶.
occidit et Celadon¹⁷ Mendesius¹⁸, occidit Astreus
matre Palaestina¹⁹ dubio genitore²⁰ creatus²¹, 145
Aethionque sagax²² quondam ventura videre,
tunc ave²³ deceptus²⁴ falsa, regisque Thoactes
armiger²⁵ et caeso²⁶ genitore infamis²⁷ Agyrtes.

¹ Bactrius	Bactrisch; <i>Bactria</i> was een Perzische provincie
² premere 3	drukken, bedekken
³ exsanguis	bloedeloos, dood
⁴ Abantiades	Perseus, kleinzoon van Abbas
⁵ naris <i>f</i>	neus
⁶ exigere 3	naar buiten drijven
⁷ eminere 2	uitsteken
⁸ satus + <i>abl.</i>	zoon van
⁹ diversus	verschillend
¹⁰ fundere 3	op de grond gooien, vellen
¹¹ librare	slingeren
¹² lacertus	arm
¹³ fraxinus <i>f</i>	speer van essehout
¹⁴ femur <i>n</i>	dijbeen
¹⁵ iaculum	werpspies
¹⁶ mordere 2	bijten
¹⁷ Celadon, metgezel van Phineus uit Mendes in Egypte	
¹⁸ Mendesius	uit Mendes
¹⁹ Palaestinus	Syrisch
²⁰ genitor	vader
²¹ creatus + <i>abl.</i>	zoon van
²² sagax	scherpzinnig, slim
²³ avis <i>f</i>	vogel(teken)
²⁴ decipere 5	misleiden
²⁵ armiger	schildknaap
²⁶ caedere 3	vellen, doden
²⁷ infamis	berucht

Focus op Perseus

Plus tamen exhausto¹ superest; namque omnibus unum
 opprimere est animus, coniurata undique pugnant 150
 agmina pro causa meritum inpugnante² fidemque;
 hac pro parte socer³ frustra⁴ pius et nova coniunx
 cum genetrice⁵ favent⁶ ululatuque⁷ atria conplent,
 sed sonus armorum superat⁸ gemitusque⁹ cadentum,
 pollutosque¹⁰ simul multo Bellona¹¹ penates 155
 sanguine perfundit renovataque¹² proelia miscet.

Circueunt unum Phineus et mille secuti
 Phinea: tela volant hiberna¹³ grandine¹⁴ plura
 praeter utrumque latus¹⁵ praeterque et lumen¹⁶ et aures¹⁷.
 adplicat¹⁸ hic umeros ad magnae saxa columnae 160
 tutaque¹⁹ terga²⁰ gerens adversaque in agmina versus²¹
 sustinet²² instantes²³: instabat parte sinistra
 Chaonius²⁴ Molpeus, dextra Nabataeus²⁵ Ethemon.
 tigris ut auditis diversa²⁶ valle duorum
 exstimulata²⁷ fame mugitibus²⁸ armentorum²⁹ 165

¹ exhaustire	uitputten; <i>dativus sc. Perseo</i>
² impugnare	bestormen, aanvallen; <i>ppa adiectivisch gebruikt met abl.sg. op -e ipv op -i</i>
³ socer	schoonvader
⁴ frustra	tevergeefs, zonder succes
⁵ genetrix	moeder
⁶ favere	welgezind zijn
⁷ ululatus 4	gehuil
⁸ superare	de boventoon voeren
⁹ gemitus 4	gezucht
¹⁰ polluere 3	vervuilen
¹¹ Bellona	Bellona, oorlogsgodin
¹² renovare	hernieuwen
¹³ hibernus	in de winter
¹⁴ grando, -dinis	hagel
¹⁵ latus, lateris	flank, zijde
¹⁶ lumen	licht, oog
¹⁷ auris	oor
¹⁸ adplicare ad	plaatsen tegen
¹⁹ tutus	veilig
²⁰ tergum	rug
²¹ vertere 3	wenden
²² sustinere 2	bestand zijn tegen
²³ instare	aandringen
²⁴ Chaonius	Epirotisch
²⁵ Nabataeus	Arabisch; <i>de Nabatae, een Arabische stam</i>
²⁶ diversus	tegenovergestelde
²⁷ exstimulare	prikkelen
²⁸ mugitus 4	geloei
²⁹ armentum	vee, runderen, kudde

nescit, utro¹ potius ruat², et ruere ardet utroque,
 sic dubius Perseus, dextra laevane feratur³,
 Molpea traieci⁴ submovit⁵ vulnere cruris⁶
 contentusque fuga est; neque enim dat tempus Ethemon,
 sed furit et cupiens alto dare vulnera collo 170
 non circumspectis⁷ exactum⁸ viribus ensem
 fregit, in extrema percussae⁹ parte columnae:
 lamina¹⁰ dissiluit¹¹ dominique in gutture¹² fixa est.
 non tamen ad letum¹³ causas satis illa valentes¹⁴
 plaga¹⁵ dedit; trepidum Perseus et inermia¹⁶ frustra 175
 brachia tendentem Cyllenide¹⁷ confodit¹⁸ harpe¹⁹.

De verstenende Medusakop

Verum ubi virtutem turbae succumbere²⁰ vidit,
 'auxilium' Perseus, 'quoniam sic cogitis ipsi,'
 dixit 'ab hoste petam: vultus²¹ avertite vestros,
 si quis²² amicus adest!' et Gorgonis extulit ora²³. 180
 'quaere alium, tua quem moveant miracula' dixit
 Thescelus²⁴; utque manu iaculum fatale²⁵ parabat

¹ utro	naar welk van beide kanten
² ruere	stormen
³ ferri	zich begeven
⁴ traicere 5	doorboren
⁵ submovere	tegenhouden
⁶ crus, cruris	been
⁷ circumspectus	voorzichtig, behoedzaam
⁸ exigere 3	trekken
⁹ percutere 5	treffen
¹⁰ lamina	de kling
¹¹ dissilire	uiteenspringen
¹² guttur	keel
¹³ letum	dood
¹⁴ valere ad	in staat zijn tot, leiden tot
¹⁵ plaga	klap
¹⁶ inermis	ongewapend
¹⁷ Cyllenis	van Mercurius
¹⁸ confodere 5	doorboren
¹⁹ harpe	sikkelzwaard
²⁰ succumbere 3	bezwijken
²¹ vultus 4	gelaat
²² = aliquis	
²³ os n., oris	gelaat
²⁴ Thescelus, <i>metgezel van Phineus</i>	
²⁵ fatalis	dodelijk

mittere, in hoc haesit¹ signum de marmore gestu².
proximus huic Ampyx animi plenissima³ magni
pectora Lyncidae⁴ gladio petit: inque petendo 185
dextera⁵ dirigit⁶ nec citra⁷ mota nec ultra est.
at Nileus, qui se genitum septemplice⁸ Nilo
ementitus erat⁹, clipeo¹⁰ quoque flumina septem
argento partim, partim caelaverat¹¹ auro,
'adspice' ait 'Perseu, nostrae primordia¹² gentis: 190
magna feres tacitas¹³ solacia¹⁴ mortis ad umbras,
a tanto cecidisse¹⁵ viro'; pars ultima vocis
in medio suppressa¹⁶ sono est, adapertaque¹⁷ velle
ora loqui credas, nec sunt ea pervia¹⁸ verbis.
increpat hos 'vitio¹⁹' que 'animi, non viribus' inquit 195
'Gorgoneis torpetis²⁰' Eryx. 'incurrite mecum
et prosternite²¹ humi iuvenem magica arma moventem!'
incursurus erat: tenuit vestigia²² tellus,
inmotusque silex²³ armataque mansit imago.
Hi tamen ex merito²⁴ poenas subiere²⁵, sed unus 200
miles erat Persei: pro quo dum pugnat, Aconteus
Gorgone inspecta saxo concrevit²⁶ oborto²⁷;

¹ haerere 2	blijven staan, blijven steken, stokken
² gestus 4	beweging
³ plenus + <i>gen.</i>	vol van
⁴ Lyncides	Perseus, <i>afstamming van Lyncaeus</i>
⁵ <i>sc. manus f</i>	
⁶ dirigescere 3	verstijven
⁷ nec citra nec ultra	noch hierheen noch daarheen
⁸ septemplex	zevenvoudig; <i>de Nijl had zeven mondingen</i>
⁹ ementiri	liegen
¹⁰ clipeus	schild
¹¹ caelare + <i>abl.</i>	ciseleren op
¹² primordium	het begin, oorsprong
¹³ tacitus	zwijgend
¹⁴ solacium	troost
¹⁵ cadere 3	sneuelen
¹⁶ supprimere 3	onderdrukken
¹⁷ adaperire	openen
¹⁸ pervius	doorgankelijk
¹⁹ vitium	gebrek, fout
²⁰ torpere 2	verstijfd zijn
²¹ prosternere 3	tegen de grond slaan
²² vestigium	voetspoor, voet
²³ silex	rots
²⁴ meritum	verdiensite
²⁵ subire	ondergaan
²⁶ concrescere 3	samengroeien, verstijven
²⁷ oboriri	tevoorschijn komen

quem ratus Astyages etiamnum¹ vivere, longo
ense ferit: sonuit tinnitibus² ensis acutis.
dum stupet Astyages, naturam traxit³ eandem, 205
marmoreoque manet vultus mirantis in ore.
nomina longa mora⁴ est media de plebe virorum
dicere: bis centum restabant⁵ corpora pugnae,
Gorgone bis centum riguerunt corpora visa.

Phineus gestraft

Paenitet⁶ iniusti tum denique Phinea belli; 210
sed quid agat? simulacra videt diversa⁷ figuris
adgnoscitque⁸ suos et nomine quemque vocatum
poscit⁹ opem credensque parum sibi proxima tangit
corpora: marmor erant; avertitur atque ita supplex¹⁰
confessasque¹¹ manus obliquaque¹² bracchia tendens 215
'vincis' ait, 'Perseu! remove tua monstra tuaeque
saxificos¹³ vultus, quaecumque est, tolle Medusae,
tolle, precor! non nos odium regnique cupido
conpult ad bellum, pro coniuge movimus arma!
causa fuit meritis¹⁴ melior tua, tempore nostra: 220
non cessisse piget¹⁵; nihil, o fortissime, praeter
hanc animam concede¹⁶ mihi, tua cetera sunt¹⁷!
taliam dicenti neque eum, quem voce rogabat,
respicere audenti 'quod' ait, 'timidissime Phineu,
et possum tribuisse¹⁸ et magnum est munus¹⁹ inertis¹, 225

¹ etiamnum	ook nu nog
² tinnitus 4	gerinkel
³ trahere 3	trekken, krijgen
⁴ mora	oponhoud
⁵ restare	overblijven voor
⁶ paenitet + acc. + gen.	iem. heeft spijt van
⁷ diversus	zich afwendend
⁸ adgnoscerere 3	herkennen
⁹ poscere 3 + 2 acc.	iemand smeken om
¹⁰ supplex	smekend, smekelling
¹¹ confiteri	bekennen, vol berouw smeken
¹² obliquus	scheef, zijwaarts
¹³ saxificus	in steen veranderend (<i>actief</i>)
¹⁴ meritum	verdiensie
¹⁵ piget (me)	ik heb spijt
¹⁶ concedere 3	toestaan
¹⁷ -nto	<i>imperativus 3^e pl.</i>
¹⁸ = tribuere	
¹⁹ munus, -eris	geschenk

(pone² metum!) tribuam³: nullo violabere⁴ ferro.
 quin etiam⁵ mansura dabo monimenta per aevum,
 inque domo soceri semper spectabere nostri,
 ut mea se sponsi⁶ soletur⁷ imagine coniunx.¹
 dixit et in partem Phorcynida⁸ transtulit illam, 230
 ad quam se trepido Phineus obverterat⁹ ore.
 tum quoque conanti sua vertere lumina¹⁰ cervix
 deriguit¹¹, saxoque oculorum induruit¹² umor,
 sed tamen os timidum vultusque in marmore supplex
 submissaeque¹³ manus faciesque¹⁴ obnoxia¹⁵ mansit. 235

Victor Abantiades¹⁶ patrios cum coniuge muros
 intrat et inmeriti¹⁷ vindex¹⁸ ultorque parentis
 adgreditur Proetum¹⁹; nam fratre per arma fugato
 Acrisioneas Proetus possederat arces.
 sed nec ope armorum nec, quam male²⁰ ceperat, arce 240
 torva²¹ colubriferi²² superavit lumina monstri.

Perseus straft Poludectes

Te tamen, o parvae rector, Polydecta²³, Seriphi²⁴,

¹ iners	krachteloos, zwak, weerloos
² ponere 3 = deponere	afleggen
³ tribuere 3	toedelen
⁴ violare	schenden
⁵ quin etiam	ja, zelfs
⁶ sponsus	verloofde
⁷ solari	troosten
⁸ Phorcynis	stammend van Phorcus, <i>een zeegod en vader van de Gorgonen</i>
⁹ obvertere 3	tegemoet wenden
¹⁰ lumen	oog
¹¹ derigescere 3	stijf worden
¹² indurescere 3	hard worden
¹³ submissus	afhangend, deemoedig
¹⁴ facies 5	gelaat
¹⁵ obnoxius	schuldig, deemoedig
¹⁶ Abantiades	Perseus, <i>kleinzoon van Abas, koning van Argos</i>
¹⁷ immeritus	onverdiend, onschuldig
¹⁸ vindex	straffer, wreker
¹⁹ Proetus: hij heeft zijn broer Acrisius , Perseus' grootvader, verdreven en is door Theseus gedood.	
²⁰ male	oneervol
²¹ torvus	grimmig, huiveringwekkend
²² colubrifer	slangendragend
²³ Polydectes: op Seriphos waren Perseus en zijn moeder Danaë aangespeeld; hij stuurde Perseus erop uit om Medusa's hoofd te halen; Perseus veranderde hem in steen.	
²⁴ Seriphus	Seriphos, eiland

nec iuvenis virtus per tot spectata¹ labores
nec mala mollierant², sed inexorabile³ durus
exercet⁴ odium, nec iniqua⁵ finis in ira est; 245
detrectas⁶ etiam laudem fictamque Medusae
arguis⁷ esse necem. 'dabimus tibi pignora⁸ veri.
parcite luminibus!' Perseus ait oraue regis
ore Medusaeo silicem⁹ sine sanguine fecit.

Pallas bezoekt de Muzen.

Hactenus¹⁰ aurigenae¹¹ comitem Tritonia¹² fratri 250
se dedit; inde cava circumdata nube¹³ Seriphon
deserit¹⁴, a dextra Cythno¹⁵ Gyaroque¹⁶ relictis,
quaque¹⁷ super pontum via visa brevissima, Thebas
virgineumque¹⁸ Helicon petit. quo monte potita¹⁹
constitit et doctas sic est adfata²⁰ sorores: 255
'fama novi fontis nostras pervenit ad aures,
dura Medusaei quem praepetis²¹ ungula²² rupit.
is mihi causa viae; volui mirabile factum
cernere; vidi ipsum materno sanguine nasci.'
excipit²³ Uranie: 'quaecumque est causa videndi 260
has tibi, diva, domos, animo gratissima nostro es.
vera tamen fama est: est Pegasus huius origo

¹ spectatus	beproefd
² mollire	zacht stemmen
³ inexorabilis	onvermurwbaar
⁴ exercere 2	koesteren
⁵ iniquus	onbillijk
⁶ detrectare	afbreuk doen aan
⁷ arguere 3	beweren, beschuldigen
⁸ pignus, -oris	onderpand, bewijs
⁹ silix	steen, rots
¹⁰ hactenus	tot dusver
¹¹ aurigena	wagenmenner
¹² Tritonia	Minerva
¹³ nubes	wolk
¹⁴ deserere 3	verlaten
¹⁵ Cythnus:	<i>eiland in de Aegeïsche zee</i>
¹⁶ Gyarus:	<i>eiland van de Cycladen</i>
¹⁷ qua	waarlangs
¹⁸ virgineus	maagdelijk, van de maagden; <i>op de Helicon woonden de Muzen</i>
¹⁹ potiri + abl.	bemachtigen, bereiken
²⁰ adfari	toespreken
²¹ praepes	vooruitvliegend, vogel
²² ungula	hoef, klauw
²³ excipere 5	antwoorden, reageren

fontis¹ et ad latices¹ deduxit Pallada sacros.
 quae mirata diu factas pedis ictibus² undas
 silvarum³ lucos⁴ circumspicit antiquarum
 antraque⁵ et innumeris⁶ distinctas⁷ floribus herbas
 felicesque vocat pariter studioque locoque
 Mnemonidas⁸;

265

Athena en de Muzen en Pyreneus

quam sic adfata est una sororum:
 'o, nisi⁹ te virtus opera ad maiora tulisset,
 in partem ventura chori Tritonia nostri,
 vera refers meritoque probas artesque locumque,
 et gratam sortem, tutae modo¹⁰ simus, habemus.
 sed (vetitum est adeo¹¹ sceleri nihil) omnia terrent
 virgineas mentes, dirusque ante ora Pyreneus¹²
 vertitur¹³, et nondum tota me mente recepi.
 Daulida¹⁴ Threicio¹⁵ Phoceaue¹⁶ milite rura¹⁷
 ceperat ille ferox iniustaque regna tenebat;
 templa petebamus Parnasia¹⁸: vidit euntes
 nostraque fallaci¹⁹ veneratus²⁰ numina vultu
 "Mnemonides" (cognorat enim), "consistite" dixit
 "nec dubitate, precor, tecto grave sidus²¹ et imbrem²²"

270
275
280

-
¹ latex	vloeistof, water
² ictus	klap
³ silva	bos, boom
⁴ lucus	heilig aan een god gewijd bos
⁵ antrum	grot
⁶ innumerus	ontelbaar
⁷ distinctus	onderscheiden
⁸ Mnemonides	dochter van Mnemosune, de muzen
⁹ nisi + <i>coni. pl.pf.</i>	als maar niet; hier leidt het een irreële vraag van het verleden in
¹⁰ modo + <i>coni.</i>	mits
¹¹ adeo	zozeer
¹² Pyreneus:	<i>koning van Daulis, achtervolgde de Muzen en vond de dood.</i>
¹³ verti	zich ophouden, waren
¹⁴ Daulis,	<i>stad in Phocis</i>
¹⁵ Threicius	Thracisch
¹⁶ Phoceus	van Phocis
¹⁷ rus <i>n</i> , ruris	landerij
¹⁸ Parnasus	van de Parnas(s)us, waar Apollo zijn orakel had
¹⁹ fallax	bedriegelijk
²⁰ venerari	vereren, respect betonen
²¹ sidus, sideris	ster, de zon, jaargetijde
²² imber	regen

(imber erat) "vitare¹ meo; subiere² minores
saepe casas superi." dictis et tempore motae
adnuimusque³ viro primasque intravimus aedes⁴.
desierant⁵ imbres, victoque aquilonibus⁶ austro⁷ 285
fusca⁸ repurgato⁹ fugiebant nubila¹⁰ caelo:
inpetus¹¹ ire fuit; claudit sua tecta Pyreneus
vimque parat, quam nos sumptis effugimus alis¹².
ipse secuturo similis stetit arduus¹³ arce
"qua" que "via est vobis, erit et mihi" dixit "eadem"
290
seque iacit vecors¹⁴ e summae culmine¹⁵ turris
et cadit in vultus discussisque ossibus oris
tundit¹⁶ humum moriens scelerato sanguine tinctam¹⁷.'

De Piëriden en hun zangwedstrijd met de Muzen

Musa loquebatur: pennae sonuere per auras,
voxque salutantum ramis¹⁸ veniebat ab altis. 295
suspicit¹⁹ et linguae quaerit tam certa loquentes
unde sonent hominemque putat love nata locutum;
ales²⁰ erat. numeroque novem sua fata querentes²¹
institerant²² ramis imitantes omnia picae²³.
miranti sic orsa²⁴ deae dea: "nuper et istae 300
auxerunt volucrum victae certamine turbam.

¹ vitare	ontkomen aan
² subire	binnengaan
³ adnuere 3	instemmen, toeknikken
⁴ primae aedes	het voorste deel van het huis
⁵ desinere 3	ophouden
⁶ aquilo	noordenwind
⁷ auster	zuidenwind
⁸ fuscus	donker, zwartachtig
⁹ repurgare	weer helder maken
¹⁰ nubilum	wolk
¹¹ impetus 4	aandrang
¹² ala	vleugel
¹³ arduus	steil, hoog oprijzend
¹⁴ vecors	waaninnig
¹⁵ culmen	top
¹⁶ tundere 3	slaan op
¹⁷ tinguere 3	bevochtigen
¹⁸ ramus	tak
¹⁹ suspicere 5	omhoog kijken
²⁰ ales	vogel
²¹ queri	(be)klagen
²² insistere 3 + dat.	gaan staan op
²³ pica	ekster
²⁴ ordiri	beginnen te spreken

Pieros¹ has genuit Pellaeis dives² in arvis³,
Paeonis⁴ Euipe mater fuit; illa potentem
Lucinam⁵ noviens⁶, noviens paritura⁷, vocavit.
intumuit⁸ numero stolidarum⁹ turba sororum 305
perque tot Haemonias¹⁰ et per tot Achaidas¹¹ urbes
huc¹² venit et tali committit proelia voce:
"desinite indoctum vana¹³ dulcedine¹⁴ vulgus
fallere; nobiscum, si qua est fiducia¹⁵ vobis,
Thespiades¹⁶, certate, deae. nec voce, nec arte 310
vincemur totidemque sumus: vel cedite victae
fonte Medusaeo et Hyantea¹⁷ Aganippe¹⁸,
vel nos Emathiis¹⁹ ad Paeonas²⁰ usque nivosos²¹
cedemus campis! dirimant²² certamina nymphae."
'Turpe quidem contendere²³ erat, sed cedere visum 315
turpius; electae²⁴ iurant per flumina nymphae
factaque de vivo pressere sedilia²⁵ saxo²⁶.

¹ Pieros, heerser in Pella in Macedonië

² dives rijk

³ arva *n.pl.* landerijen

⁴ Paeonis Paeonisch, van de stam der Paeones, Macedonisch

⁵ Lucina: *geboortegodin in de gedaante van Iuno of Diana*

⁶ noviens negen keer

⁷ parere 5 baren

⁸ intumescere 3 trots worden

⁹ stolidus dom, dwaas

¹⁰ Haemonius van de Haemon, Thessalisch

¹¹ Achais van Achaia, Grieks

¹² huc hierheen, tot dat punt, zo ver

¹³ vanus ijdel

¹⁴ dulcedo lieftaligheid, verlangen

¹⁵ fiducia zelfvertrouwen, moed

¹⁶ Thespiades: *de muzen genoemd naar de stad Thespieae aan de voet van de Helicon*

¹⁷ Hyanteus Boiotisch, naar de stam der Hyantes

¹⁸ Aganippe: *bron op de Helicon*

¹⁹ Emathius Macedonisch; *Macedonia heette ooit Emathia*

²⁰ Paeones: *Macedonische volksstam*

²¹ nivosus rijk aan sneeuw

²² dirimere 3 beslechten

²³ contendere 3 slaags raken, strijden

²⁴ eligere 3 uitkiezen

²⁵ sedile *n.* zetel

²⁶ saxum vivum natuursteen

Het lied van de eerste Piëride: over Typhoeus

tunc sine sorte¹ prior quae se certare professa² est,
bella canit superum falsoque in honore³ gigantas
ponit et extenuat⁴ magnorum facta deorum; 320
emissumque⁵ ima de sede⁶ Typhoea⁷ terrae
caelitibus⁸ fecisse metum cunctosque dedisse
terga fugae, donec fessos⁹ Aegyptia tellus
ceperit et septem discretus¹⁰ in ostia¹¹ Nilus.
huc quoque terrigenam¹² venisse Typhoea narrat 325
et se mentitis¹³ superos celasse¹⁴ figuris;
"duxque gregis¹⁵" dixit "fit Iuppiter: unde recurvis¹⁶
nunc quoque formatus Libys¹⁷ est cum cornibus Ammon;
Delius¹⁸ in corvo¹⁹, proles²⁰ Semeleia²¹ capro²²,
fele²³ soror Phoebi, nivea²⁴ Saturnia²⁵ vacca, 330
pisce²⁶ Venus latuit²⁷, Cyllenius²⁸ ibidis²⁹ alis³⁰."
'Hactenus³¹ ad citharam vocalia³² moverat ora:

¹ sors	lot
² profiteri	beloven, toezeggen
³ honor	eer, ambt
⁴ extenuare	verzwakken
⁵ emittere 3	wegzenden, loslaten
⁶ sedes	zetel, verblijfplaats
⁷ Typhoeus:	<i>honderdarmige reus en hemelbestormer, door Zeus met de bliksem gedood</i>
⁸ caeles, -itis	hemeling
⁹ fessus	vermoeid
¹⁰ discernere 3	opsplitsen
¹¹ ostium	monding
¹² terrigena	uit de aarde geboren
¹³ mentitus	gelogen
¹⁴ celare	verbergen
¹⁵ grex	kudde
¹⁶ recurvus	achterover gebogen
¹⁷ Libys	Afrikaans
¹⁸ Delius	van Delos, Apollo is op Delos geboren
¹⁹ corvus	raaf
²⁰ proles	kroost
²¹ Semeleius	van Semele; Dionysos
²² caper	een geitenbok
²³ feles f	kat
²⁴ niveus	sneeuwwit
²⁵ Saturnia	de dochter van Saturnus, Iuno
²⁶ piscis	vis
²⁷ latere 2	zich schuilhouden
²⁸ Cyllenius	van Cyllene, Mercurius
²⁹ ibis, ibidis	de ibis
³⁰ ala	vleugel
³¹ hactenus	tot dusver
³² vocalis	welluidend

poscimur Aonides¹, --- sed forsitan otia non sint,
nec nostris praebere vacet² tibi cantibus aures.'
'ne dubita vestrūque mihi refer ordine³ carmen!' 335
Pallas ait nemorisque⁴ levi consedit in umbra;
Musa refert: 'dedimus summam⁵ certaminis uni;
surgit et inmissos⁶ hedera⁷ collecta⁸ capillos
Calliope querulas⁹ praetemptat¹⁰ pollice¹¹ chordas
atque haec percussis¹² subiungit¹³ carmina nervis¹⁴:' 340

Tweede lied: Demeter en Proserpina

"Prima Ceres unco¹⁵ glaebam¹⁶ dimovit¹⁷ aratro¹⁸,
prima dedit fruges¹⁹ alimenta²⁰que mitia²⁰ terris,
prima dedit leges; Cereris sunt omnia munus²¹;
illa canenda mihi est. utinam modo²² dicere possim
carmina digna dea! certe dea carmine digna est. 345
'Vasta²³ giganteis ingesta²⁴ est insula membris²⁵
Trinacris²⁶ et magnis subiectum molibus²⁷ urguet²⁸
aetherias²⁹ ausum sperare Typhoea sedes.

¹ Aonides: de muzen; zij waren in Boiotia geboren waar de Aones woonden

² vacat er is tijd, het staat vrij, het is vergund

³ ordine naar behoren, zoals het hoort

⁴ nemus, nemoris woud

⁵ summa + gen. de totaliteit van; volledig

⁶ immissus lang, neergolvend

⁷ hedera klimop

⁸ colligere 3 verzamelen, bijeenzoeken

⁹ querulus klagend

¹⁰ praetemptare van te voren proberen

¹¹ pollex duim

¹² percutere 5 hevig treffen

¹³ subiungere 3 + dat. verbinden aan

¹⁴ nervus snaar

¹⁵ uncus kram

¹⁶ glaeba kluit

¹⁷ dimovere 2 scheiden, openbreken

¹⁸ aratrum ploeg

¹⁹ frux veldvrucht

²⁰ mitis zacht

²¹ munus, muneris geschenk

²² modo slechts

²³ vastus enorm

²⁴ ingerere + dat. plaatsen op

²⁵ membrum ledemaat

²⁶ Trinacris Sicilië

²⁷ moles gevaarte

²⁸ urguere 2 bedrukken

²⁹ aetherius in de hemel

nititur¹ ille quidem pugnatque resurgere saepe,
 dextra sed Ausonio² manus est subiecta Peloro³, 350
 laeva, Pachyne⁴, tibi; Lilybaeo⁵ crura⁶ premuntur,
 degravat⁷ Aetna caput, sub qua resupinus⁸ harenas⁹
 eiectat flammamque ferox vomit¹⁰ ore Typhoeus.
 saepe remoliri¹¹ luctatur¹² pondera terrae
 oppidaque et magnos devolvere corpore montes: 355
 inde tremit¹³ tellus, et rex pavet ipse silentum¹⁴,
 ne pateat¹⁵ latoque solum¹⁶ retegatur¹⁷ hiatu¹⁸
 inmissusque dies¹⁹ trepidantes²⁰ terreat umbras²¹.
 hanc metuens cladem²² tenebrosa²³ sede tyrannus
 exierat curruque atrorum²⁴ vectus²⁵ equorum 360
 ambibat²⁶ Siculae cautus fundamina²⁷ terrae.
 postquam exploratum²⁸ satis est loca nulla labare²⁹
 depositoque metu, videt hunc Erycina³⁰ vagantem³¹
 monte³² suo residens¹ natumque amplexa² volucrem³

-
- ¹ niti zich schrap zetten
² Ausonius van Ausonia, van Italia
³ Peloros: *kaap van Sicilia in het noordoosten*
⁴ Pachynos: *zuidelijk voorgebergte van Sicilia*
⁵ Lilybaeum: *vesting op Sicilia*
⁶ crus n. been
⁷ degravare bezwaren
⁸ resupinus op de rug liggend
⁹ harena zand
¹⁰ vomere 3 braken
¹¹ remoliri terugduwen, van zich af wentelen
¹² luctari worstelen
¹³ tremere 3 trillen
¹⁴ *cf. rex inferum*
¹⁵ patere 2 open staan
¹⁶ solum bodem
¹⁷ retegere 3 blootleggen, openen
¹⁸ hiatus 4 opening, kloof
¹⁹ dies 5 dag, daglicht
²⁰ trepidare in paniek zijn; *proleptisch gebruikt*
²¹ umbra schaduw, schim
²² clades 3 ramp
²³ tenebrosus vol duisternis
²⁴ ater, atra, atrum zwart
²⁵ vehi, vectus varen, rijden
²⁶ ambire gaan rondom
²⁷ fundamen fundament, grondslag
²⁸ explorare verkennen
²⁹ labare wankelen
³⁰ Erycina: *andere naam van de godin Venus, aldus genoemd naar den Eryx*
³¹ vagari dolen
³² sc. de Eryx

inque cor hamata³ percussit⁴ harundine⁵ Ditem.
 "Haud procul Hennaeis⁶ lacus est a moenibus altae, 385
 nomine Pergus, aquae: non illo plura Caystros⁷
 carmina cycnorum⁸ labentibus audit in undis.
 silva coronat⁹ aquas cingens¹⁰ latus omne suisque
 frondibus¹¹ ut¹² velo¹³ Phoebeos submovet¹⁴ ictus¹⁵;
 frigora dant rami¹⁶, Tyrios¹⁷ humus¹⁸ umida flores: 390
 perpetuum ver¹⁹ est. quo dum Proserpina luco²⁰
 ludit et aut violas aut candida lilia carpit,
 dumque puellari studio²¹ calathosque²² sinumque²³
 inplet et aequales²⁴ certat superare legendo²⁵,
 paene simul visa est dilectaque²⁶ raptaque Diti²⁷: 395
 usque adeo²⁸ est properatus²⁹ amor. dea territa maesto³⁰
 et matrem et comites, sed matrem saepius, ore
 clamat, et ut summa vestem lanariat³¹ ab ora³²,

¹ curvare	krommen
² cornus <i>m</i> 4	hoorn(en boog)
³ hamatus	met weerhaken voorzien
⁴ percutere 5	doorboren, treffen
⁵ harundo, -dinis	riet, pijl
⁶ Hennaesus	van de stad Henna op Sicilia
⁷ Caystros	de Caystros, rivier in Ionia
⁸ cycnus	zwaan
⁹ coronare	bekransen
¹⁰ cingere 3	omgeven
¹¹ frons, frondis	lover
¹² ut	als het ware
¹³ velum	zeil
¹⁴ submovere 2	verwijderen
¹⁵ ictus 4	treffer; straal
¹⁶ ramus	tak
¹⁷ Tyrius	purperkleurig
¹⁸ humus	grond
¹⁹ ver <i>n</i>	de lente
²⁰ lucus	woud
²¹ studium	ijver
²² calathus	mand, korf
²³ sinus 4	boezemkleed
²⁴ aequalis	leeftijdgenoot
²⁵ legere 3	verzamelen
²⁶ diligere 3	beminnen
²⁷ <i>dativus auctoris</i>	
²⁸ usque adeo	zozeer
²⁹ properare	bespoedigen
³⁰ maestus	bedroefd
³¹ laniare	verscheuren
³² ora	zoom

collecti flores tunicis cecidere remissis¹,
 tantaque simplicitas² puerilibus adfuit annis, 400
 haec quoque virgineum movit iactura³ dolorem.
 raptor⁴ agit currus et nomine quemque vocando
 exhortatur equos, quorum per colla iubasque⁵
 excutit obscura tinctas⁶ ferrugine⁷ habenas⁸,
 perque lacus altos et olentia⁹ sulphure¹⁰ fertur 405
 stagna¹¹ Palicorum¹² rupta ferventia¹³ terra
 et qua Bacchiadae¹⁴, bimari¹⁵ gens orta Corintho,
 inter inaequales¹⁶ posuerunt moenia portus.

De bronnimf Cyane gestraft door Pluto

Est medium Cyanes¹⁷ et Pisaeae¹⁸ Arethusae¹⁹,
 quod coit angustis inclusum²⁰ cornibus²¹ aequor: 410
 hic fuit, a cuius stagnum quoque nomine dictum est,
 inter Sicelidas²² Cyane celeberrima²³ nymphas.
 gurgite²⁴ quae medio summa tenus²⁵ exstitit²⁶ alvo²⁷
 adgnovitque²⁸ deam 'nec longius ibitis!' inquit;

¹ remittere 3	laten zakken
² simplicitas	eenvoud
³ iactura	verlies
⁴ raptor	rover
⁵ iubae	manen
⁶ tinguere 3	verven
⁷ ferrugo, -ruginis	donkerbruine kleur
⁸ habena	teugel
⁹ olere 2 + <i>abl.</i>	rieken naar
¹⁰ sulphur	zwavel
¹¹ stagnum	poel
¹² Palici, <i>tweelingzoons van Iuppiter op Sicilia vereerd bij zwavelbronnen</i>	
¹³ fervere 2	zieden, koken
¹⁴ Bacchiadae	Bacchiaden, nakomelingen van de Heraclide Bacchis te Corintho
¹⁵ bimaris	aan twee zeeën gelegen
¹⁶ inaequalis	ongelijk
¹⁷ Cyane, <i>bron bij Syracusae</i>	
¹⁸ Pisaeus	van Pisa, stad in Elis, Olympisch, hier ontsproot de Arethusa
¹⁹ Arethusa, <i>bron op het eiland Ortygia te Syracusae</i>	
²⁰ includere 3	opsluiten
²¹ cornu <i>n</i>	landtong
²² Sicelis	Sicilisch
²³ celeberrima	beroemd, gevierd
²⁴ gurgites, -itis <i>m</i>	maalstroom, diep water
²⁵ tenus + <i>abl.</i>	tot aan
²⁶ exsistere 3	opduiken
²⁷ alvus <i>f</i>	buik
²⁸ adgnosceret 3	herkennen

'non potes invitae¹ Cereris gener esse: roganda,
non rapienda fuit. quodsi componere² magnis
parva mihi fas est, et me dilexit Anapis;
exorata³ tamen, nec, ut haec, exterrita nupsi.'
dixit et in partes diversas bracchia tendens
obstitit⁴. haud ultra⁵ tenuit Saturnius iram
terribilesque hortatus equos in gurgitis ima⁶
contortum⁷ valido sceptrum regale⁸ lacerto⁹
condidit¹⁰; icta¹¹ viam tellus in Tartara fecit
et pronos¹² currus medio cratere¹³ recepit. 415

At Cyane, raptamque deam contemptaque fontis
iura sui maerens¹⁴, inconsolabile¹⁵ vulnus
mente gerit tacita lacrimisque absumitur¹⁶ omnis
et, quarum fuerat magnum modo¹⁷ numen, in illas
extenuatur¹⁸ aquas: molliri¹⁹ membra videres,
ossa pati flexus²⁰, unguis²¹ posuisse rigorem;
primaque de tota tenuissima²² quaeque liquescunt²³,
caerulei²⁴ crines digitique²⁵ et crura²⁶ pedesque
(nam brevis in gelidas membris exilibus²⁷ undas 425

430

¹ invitus	tegen de zin
² componere	vergelijken
³ exorare	vragen
⁴ obsistere 3	in de weg gaan staan
⁵ ultra	verder, langer
⁶ imus	onderst, diepst
⁷ contorquere 2	slingeren
⁸ regalis	konings-
⁹ lacertus	arm
¹⁰ condere 3	verbergen
¹¹ icere 5	treffen
¹² pronus	voorover hellend, naar beneden stortend
¹³ crater	kloof, afgrond
¹⁴ maerere 2	treuren om
¹⁵ inconsolabilis	ontroostbaar
¹⁶ absumere 3	verteren
¹⁷ modo	onlangs
¹⁸ extenuare	doen oplossen
¹⁹ mollire	zacht maken
²⁰ flexus 4	buiging
²¹ unguis	nagel
²² tenuis	teer, fijn, tenger
²³ liquescere 3	vloeibaar worden
²⁴ caeruleus	donker blauw
²⁵ digitus	vinger
²⁶ crus n., cruris	been
²⁷ exilis	tenger

transitus¹ est); post haec umeri² tergiusque³ latusque
pectoraque in tenues abeunt evanida⁴ rivos⁵; 435
denique pro vivo vitiatas⁶ sanguine venas
lympha⁷ subit, restatque nihil, quod prendere possis.

Ceres blijft zoeken.

Interea pavidae nequiquam⁸ filia matri⁹
omnibus est terris, omni quaesita profundo¹⁰.
illam non udis¹¹ veniens Aurora capillis 440
cessantem¹² vidit, non Hesperus¹³; illa duabus
flammiferas pinus¹⁴ manibus succendit¹⁵ ab Aetna
perque pruinosas¹⁶ tulit inrequieta¹⁷ tenebras;
rursus ubi alma¹⁸ dies hebetarat¹⁹ sidera, natam
solis ab occasu solis quaerebat ad ortus. 445
fessa²⁰ labore sitim²¹ conceperat, oraque nulli
conluerant²² fontes²³, cum tectam stramine²⁴ vidit
forte casam parvasque fores²⁵ pulsavit²⁶; at inde
prodit anus²⁷ divamque videt lymphamque roganti

¹ transitus 4	overgang
² umerus	schouder
³ tergius	rug
⁴ evanidus	vergaand
⁵ rivus	stroom
⁶ vitiare	kapot maken, bederven
⁷ lympa	water
⁸ nequiquam	tevergeefs
⁹ dat. auctoris	
¹⁰ profundum	diepte, zee
¹¹ udus	vochtig
¹² cessare	aarzelen, verslappen, rusten
¹³ Hesperus	de avondster
¹⁴ pinus f	pijnboom; <i>metonymia</i> : fakkel
¹⁵ succendere 3 ab	aansteken met/bij, ontsteken aan
¹⁶ pruinosis	berijpt, vol rijp
¹⁷ inrequietus	rusteloos
¹⁸ almus	mild
¹⁹ hebetare	afstompen, verzwakken
²⁰ fessus	vermoeid
²¹ sitis	dorst
²² colluere 3	spoelen, wassen
²³ fons	bron, <i>metonymia</i> water
²⁴ stramen	stro
²⁵ foris f	deurvleugel
²⁶ pulsare	kloppen op
²⁷ anus	oude vrouw

dulce¹ dedit, tosta quod texerat² ante polenta³. 450
dum bibit illa datum, duri⁴ puer oris et audax⁵
constitit ante deam risitque avidamque⁶ vocavit.
offensa⁷ est neque adhuc epota⁸ parte loquentem
cum liquido mixta perfudit⁹ diva polenta:
conbibit¹⁰ os maculas¹¹ et, quae modo bracchia¹² gessit¹³, 455
crura gerit; cauda¹⁴ est mutatis addita membris,
inque brevem formam, ne sit vis magna nocendi,
contrahitur, parvaque minor mensura¹⁵ lacerta¹⁶ est.
mirantem flentemque et tangere monstra parantem¹⁷
fugit anum latebramque¹⁸ petit aptumque¹⁹ pudori 460
nomen habet variis stellatus²⁰ corpora guttis²¹.

Ceres bij Cyane

Quas dea per terras et quas erraverit undas,
dicere longa mora²² est; quaerenti defuit²³ orbis;
Sicaniam repetit, dumque omnia lustrat²⁴ eundo, 465
venit et ad Cyanen. ea ni mutata fuisset,
omnia narrasset; sed et os et lingua volenti
dicere non aderant, nec, quo loqueretur, habebat;
signa tamen manifesta dedit notamque²⁵ parenti,

¹ dulce <i>n</i>	zoetigheid, zoete wijn
² tegere <i>3</i>	bedekken, bestrooien
³ polenta	gerst
⁴ durus	hard
⁵ audax	vermetel
⁶ avidus	hebzuchtig
⁷ offendere <i>3</i>	kwetsen
⁸ epotare, epotus	opdrinken
⁹ perfundere <i>3 + acc. + abl.</i>	iets overgieten met
¹⁰ conbibere <i>3</i>	opdrinken, opnemen
¹¹ macula	vlek
¹² bracchium	arm
¹³ gerere <i>3</i>	dragen
¹⁴ cauda	staart
¹⁵ mensura	maat, grootte
¹⁶ lacerta	hagedis
¹⁷ parare	van plan zijn
¹⁸ latebra	schuilplaats
¹⁹ aptus + <i>dat.</i>	geschikt voor
²⁰ stellatus	met sterren bezaaid, fonkelend
²¹ gutta	druppel
²² mora	oponhoud; est longa mora – het zou te lang duren
²³ deesse	tekort schieten, in de steek laten
²⁴ lustrare	monsteren
²⁵ nota	teken

illo forte loco delapsam ¹ in gurgite sacro	
Persephones zonam ² summis ostendit in undis.	470
quam simul ³ agnovit, tamquam ⁴ tum denique raptam	
scisset, inornatos laniavit ⁵ diva capillos	
et repetita ⁶ suis percussit ⁷ pectora palmis.	
nescit adhuc, ubi sit; terras tamen increpat ⁸ omnes	
ingratasque vocat nec frugum ⁹ munere ¹⁰ dignas,	475
Trinacriam ¹¹ ante alias, in qua vestigia damni ¹²	
repperit. ergo illic saeva vertentia glaebas ¹³	
fregit aratra ¹⁴ manu, parilique ¹⁵ irata colonos ¹⁶	
ruricolasque ¹⁷ boves leto ¹⁸ dedit arvaque ¹⁹ iussit	
fallere ²⁰ depositum vitiataque ²¹ semina fecit.	480
fertilitas ²² terrae latum vulgata ²³ per orbem	
falsa ²⁴ iacet: primis segetes ²⁵ moriuntur in herbis ²⁶ ,	
et modo ²⁷ sol nimius ²⁸ , nimius modo corripit ²⁹ imber ³⁰ ;	
sideraque ³¹ ventique nocent, avidaeque volucres	
semina iacta legunt ¹ ; lolium ² tribulique ³ fatigant ⁴	485

¹ delabi	afglijden
² zona	gordel
³ simul = ut	zodra als
⁴ tamquam + <i>coni.</i>	alsof
⁵ laniar	verscheuren, uitrukken
⁶ repetere 3	weer opzoeken
⁷ percutere 5	hevig slaan
⁸ increpare	beschuldigen, toesnauwen
⁹ frux, frugis	veldvrucht
¹⁰ munus, muneris	geschenk
¹¹ Trinacria: <i>oude naam voor Sicilia</i>	
¹² damnum	verlies, schade
¹³ glaeba	aardkluit
¹⁴ aratrum	ploeg
¹⁵ parilis	overeenkomstig
¹⁶ colonus	boer
¹⁷ ruricola	levend op het platteland
¹⁸ letum	de dood
¹⁹ arva <i>n.pl.</i>	landerijen
²⁰ fallere 3	bedriegen, frustreren
²¹ vitiare	bederven
²² fertilitas	de vruchtbaarheid
²³ vulgare	tot gemeengoed maken
²⁴ falsus	misleidend, onecht
²⁵ seges, segetis	gewas
²⁶ herba	stengel, halm
²⁷ modo ..., modo ...	nu eens ..., dan weer ...
²⁸ nimius	te groot, overdadig
²⁹ corripere 5	aangrijpen
³⁰ imber	regen
³¹ sidus	ster

triticeas⁵ messes⁶ et inexpugnabile gramen⁷.

Tum caput Eleis⁸ Alpheias⁹ extulit undis
rorantesque¹⁰ comas a fronte removit ad aures¹¹
atque ait 'o toto quaesitae virginis orbe
et frugum genetrix, inmensos siste¹² labores 490
neve tibi fidae violenta irascere¹³ terrae.
terra nihil meruit¹⁴ patuitque¹⁵ invita rapinae,
nec sum pro patria supplex¹⁶: huc hospita veni.
Pisa mihi patria est et ab Elide ducimus ortus¹⁷,
Sicaniam peregrina¹⁸ colo¹⁹, sed gratior omni 495
haec mihi terra solo²⁰ est: hos nunc Arethusa penates,
hanc habeo sedem. quam tu, mitissima²¹, serva.
mota loco cur sim tantique per aequoris²² undas
advehar²³ Ortygiam, veniet narratibus²⁴ hora
tempestiva²⁵ meis, cum tu curaque levata²⁶ 500
et vultus melioris eris. mihi pervia²⁷ tellus
praebet iter, subterque²⁸ imas ablata²⁹ cavernas³⁰

¹ legere	verzamelen
² lolium	raaigras
³ tribulus	distel
⁴ fatigare	kwellen, teisteren
⁵ triticeus	tarwe-
⁶ messis	oogst
⁷ gramen	gras
⁸ Eleus	van Elis; <i>landstreek en stad op de Peloponnesos</i>
⁹ Alpheias: de nimf van de Arethusabron op Sicilia	
¹⁰ rorare	vochtig zijn
¹¹ auris	oor
¹² sistere 3	beëindigen
¹³ sibi irasci + dat.	tekeer gaan tegen
¹⁴ merere 2	iets verdienen, schuldig zijn aan
¹⁵ patere 2 + dat.	open staan voor, de gelegenheid geven tot
¹⁶ supplex	smekeling
¹⁷ ortus 4	afkomst
¹⁸ peregrinus	vreemdeling
¹⁹ colere 3	verzorgen, bewonen
²⁰ solum	bodem
²¹ mitis	zacht, mild, vriendelijk
²² aequor n	wateroppervlak
²³ advehi + acc.	varen naar
²⁴ narratus 4	verhaal
²⁵ tempestivus	gepast
²⁶ levare + abl.	ontlasten
²⁷ pervius	begaanbaar
²⁸ subter + acc.	naar onder, beneden
²⁹ aufferri	weggaan
³⁰ caverna	holte, grot

hic caput attollo desuetaque¹ sidera cerno.
 ergo dum Stygio sub terris gurgite labor,
 visa tua est oculis illic Proserpina nostris: 505
 illa quidem tristis neque adhuc interrita vultu,
 sed regina tamen, sed opaci² maxima mundi,
 sed tamen inferni pollens³ matrona⁴ tyranni!

Ceres bij Iuppiter

Mater ad auditas stupuit⁵ ceu⁶ saxea⁷ voces
 attonitaeque⁸ diu similis fuit, utque dolore 510
 pulsa⁹ gravi gravis est amentia¹⁰, curribus oras¹¹
 exit in aetherias¹²: ibi toto nubila¹³ vultu
 ante Iovem passis¹⁴ stetit¹⁵ invidiosa¹⁶ capillis
 'pro' que 'meo veni supplex tibi, Iuppiter,' inquit
 'sanguine proque tuo: si nulla est gratia¹⁷ matris, 515
 nata patrem moveat, neu¹⁸ sit tibi cura, precamur,
 vilior¹⁹ illius²⁰, quod nostro est edita²¹ partu.
 en quaesita diu tandem mihi nata reperta est,
 si reperire vocas amittere certius, aut si
 scire, ubi sit, reperire vocas. quod²² rapta, feremus, 520
 dummodo²³ reddat eam! neque enim praedone²⁴ marito
 filia digna tua est, si iam mea filia non est.'

¹ desuetus	ontwend
² opacus	schaduwrijk
³ pollens	mchtig
⁴ matrona	matrone, echtgenote
⁵ stupescere	versteld staan
⁶ ceu	evenals
⁷ saxeus	van steen
⁸ attonitus	als door de donder getroffen
⁹ pellere 3	verdrijven
¹⁰ amentia	dwaasheid
¹¹ ora	kust, hemelstreek
¹² aetherius	hemels, zich in de lucht bevindend
¹³ nubilus	bewolkt
¹⁴ passus	los hangend, wapperend
¹⁵ sistere 3	gaan staan
¹⁶ invidiosus	vol nijd
¹⁷ gratia	gunst, invloed
¹⁸ neu = et ne	
¹⁹ vilis	gering
²⁰ = illius rei, quod	daarvoor dat
²¹ edere 3 partu	op de wereld zetten
²² quod	het feit dat
²³ dummodo + coni.	mits
²⁴ praedo	rover

Iuppiter excepit¹ 'commune² est pignus³ onusque⁴
 nata mihi tecum; sed si modo nomina rebus
 addere vera placet, non hoc iniuria factum, 525
 verum amor est; neque erit nobis gener ille pudori⁵,
 tu modo, diva, velis. ut⁶ desint⁷ cetera, quantum est
 esse Iovis fratrem! quid, quod⁸ nec cetera desunt
 nec cedit nisi sorte⁹ mihi? sed tanta Cupido
 si tibi discidium¹⁰ est, repetet¹¹ Proserpina caelum, 530
 lege¹² tamen certa, si nullos contigit¹³ illic
 ore cibos; nam sic Parcarum foedere¹⁴ cautum¹⁵ est.'

Ascalaphus klapt uit de school.

Dixerat, at Cereri certum est educere¹⁶ natam;
 non ita fata sinunt¹⁷, quoniam ieiunia¹⁸ virgo
 solverat¹⁹ et, cultis²⁰ dum simplex²¹ errat in hortis, 535
 puniceum²² curva²³ decerpserat²⁴ arbore pomum
 sumptaque pallenti²⁵ septem de cortice²⁶ grana²⁷
 presserat²⁸ ore suo, solusque ex omnibus illud

¹ excipere 5	antwoorden, reageren
² communis	gemeenschappelijk
³ pignus n.	liefdespand
⁴ onus n.	last
⁵ <i>dativus finalis</i> : tot schande	
⁶ ut + <i>coni.</i>	gesteld dat
⁷ deesse	ontbreken
⁸ quid quod	wat te zeggen van het feit
⁹ sors, sortis	lot
¹⁰ discidium	scheiding
¹¹ repetere 3	weer opzoeken, terugkeren naar
¹² lex	voorwaarde
¹³ contingere 3	aanraken
¹⁴ foedus n.	verdrag, bepaling
¹⁵ cavere 2	bepalen
¹⁶ educere 3	wegleiden
¹⁷ sinere 3	toestaan
¹⁸ ieiunium	honger, het nuchter zijn
¹⁹ solvere 3	los maken, verbreken, beëindigen
²⁰ cultus	verzorgd
²¹ simplex	eenvoudig, afzonderlijk
²² puniceus	rood
²³ curvus	krom
²⁴ decerpere 3	plukken
²⁵ pallens	bleek
²⁶ cortex	schors, schil
²⁷ granum	pit
²⁸ premere 3 + <i>abl.</i>	stoppen in

Ascalaphus¹ vidit, quem quondam dicitur Orphne,
 inter Avernales² haud ignotissima³ nymphas, 540
 ex Acheronte suo silvis peperisse sub⁴ atris;
 vidit et indicio⁵ reditum crudelis ademit⁶.
 ingemuit⁷ regina Erebi testemque profanam⁸
 fecit avem sparsumque caput Phlegethontide⁹ lympha
 in rostrum¹⁰ et plumas¹¹ et grandia lumina¹² vertit¹³. 545
 ille sibi ablatus¹⁴ fulvis¹⁵ amicitur¹⁶ in alis¹⁷
 inque caput crescit longosque reflectitur¹⁸ unguis¹⁹
 vixque movet natas per inertia²⁰ brachia pennas
 foedaque²¹ fit volucris, venturi nuntia²² luctus²³,
 ignavus²⁴ bubo, dirum²⁵ mortalibus omen. 550

De geboorte van de Sirenen

Hic tamen indicio poenam linguaque videri
 commeruisse²⁶ potest; vobis, Acheloides²⁷, unde²⁸
 pluma pedesque avium cum virginis ora geratis?

¹ Ascalaphus was de zoon van Acheron, zoon van Oceanus en Thetys, en "de rivier van het leed", een van de rivieren van Hades.

² Avernalis van de Avernus, van de onderwereld

³ ignotus onbekend

⁴ sub + abl. onder in, in het binnenste van

⁵ indicium aangifte

⁶ adimere 3 ontnemen

⁷ ingemiscere 3 zuchten om, treuren om

⁸ profanus onheilspellend

⁹ Phlegethontis, -idis van de Phlegethon, rivier in de onderwereld

¹⁰ rostrum snavel

¹¹ pluma veer

¹² lumen oog

¹³ vertere in + acc. veranderen in

¹⁴ auferre ontnemen

¹⁵ fulvus bruine, roodgeel

¹⁶ amicare aantrekken

¹⁷ ala vleugel

¹⁸ reflectere 3 terugbuigen

¹⁹ unguis nagel, klauw

²⁰ iners traag

²¹ foedus lelijk

²² nuntius bode

²³ luctus 4 rouw

²⁴ ignavus traag, laf, onbeweeglijk

²⁵ dirus wreed

²⁶ commerere 2 verdienen

²⁷ Acheloidis, -idis dochter van Achelous

²⁸ unde vanwaar, waarom

an quia, cum legeret vernos¹ Proserpina flores,
 in comitum numero², doctae Sirenes, eratis? 555
 quam postquam toto frustra quaesistis in orbe,
 protinus³, et vestram sentirent⁴ aequora⁵ curam,
 posse super fluctus alarum insistere⁶ remis⁷
 optastis facilesque⁸ deos habuistis et artus⁹
 vidistis vestros subitis flavescere¹⁰ pennis. 560
 ne tamen ille canor¹¹ mulcendas¹² natus ad aures
 tantaque dos¹³ oris linguae deperderet usum,
 virginei vultus et vox humana remansit.

Bemiddeling van Iuppiter

At medius¹⁴ fratrisque sui maestaeque sororis
 Iuppiter ex aequo¹⁵ volventem dividit annum: 565
 nunc dea, regnorum numen commune¹⁶ duorum,
 cum matre est totidem, totidem cum coniuge menses.
 vertitur extemplo¹⁷ facies et mentis et oris;
 nam modo¹⁸ quae poterat Diti¹⁹ quoque maesta videri,
 laeta deae frons est, ut sol, qui tectus aquosis 570
 nubibus ante fuit, victis e nubibus exit.

Arethusa en Alpheius

Exigit²⁰ alma Ceres nata segura²¹ recepta,
 quae tibi causa fugae, cur sis, Arethusa, sacer fons.

¹ vernus	lente-
² numerus	aantal
³ protinus	onmiddellijk
⁴ <i>coni. afhankelijk van optastis zonder ut</i>	
⁵ aequor <i>n.</i>	zeeoppervlak
⁶ insistere 3	gaan staan op, betreden
⁷ remus	roeiriem
⁸ facilis	meegaand, inschikkelijk
⁹ artus 4	ledemaat
¹⁰ flavescere 3	geel worden
¹¹ canor	gezing, klank
¹² mulcere 2	strelen
¹³ dos <i>f dotis</i>	talent, waarde
¹⁴ medius + <i>gen.</i>	bemiddelend tussen
¹⁵ ex aequo	in gelijke delen
¹⁶ communis	gemeenschappelijk
¹⁷ extemplo	onmiddellijk
¹⁸ modo	zojuist
¹⁹ <i>dat. auctoris</i>	
²⁰ exigere 3	vragen
²¹ securus	zorgeloos

conticuere¹ undae, quarum dea sustulit alto
 fonte caput viridesque² manu siccata³ capillos 575
 fluminis Elei⁴ veteres narravit amores.
 'pars ego nympharum, quae sunt in Achaide⁵,' dixit
 'una fui, nec me studiosius⁶ altera saltus⁷
 legit⁸ nec posuit studiosius altera casses⁹.
 sed quamvis formae numquam mihi¹⁰ fama petita est, 580
 quamvis fortis eram, formosae¹¹ nomen habebam,
 nec mea me facies¹² nimium laudata iuvabat,
 quaque aliae gaudere solent, ego rustica¹³ dote¹⁴
 corporis erubui¹⁵ crimenque placere putavi.
 lassa¹⁶ revertetar (memini) Stymphalide¹⁷ silva; 585
 aestus¹⁸ erat, magnumque labor geminaverat¹⁹ aestum:
 inveno sine vertice²⁰ aquas, sine murmure²¹ euntes,
 perspicuas²² ad humum, per quas numerabilis²³ alte
 calculus²⁴ omnis erat, quas tu vix ire²⁵ putares.
 cana²⁶ salicta²⁷ dabant nutritaque populus²⁸ unda 590
 sponte sua natas ripis declivibus¹ umbras.

¹ conticescere 3	verstommen
² viridis	groen
³ siccare	droog maken
⁴ Eleus	in Elis
⁵ Achais, -idis	Griekenland
⁶ studiosus	ijverig
⁷ saltus 4	wouddal
⁸ legere 3	doorkruisen
⁹ cassis m	jagersnet
¹⁰ dat. auctoris	
¹¹ formosus	mooi
¹² facies	gelaat, uiterlijk
¹³ rusticus	van het platteland
¹⁴ dos, dotis	bruidsschat, waarde, goede eigenschap
¹⁵ erubescere 3	rood worden, blozen, zich schamen over
¹⁶ lassus	vermoed
¹⁷ Stymphalis, -idis	Stymphalisch, van het meer en de rivier en de stad Stymphalus, waar ooit vogels met stalen vleugels mensen aanvielen
¹⁸ aestus 4	zomer, zomerhitte
¹⁹ geminare	verdubbelen
²⁰ vertex	draaikolk
²¹ murmur n.	gebulder, ruisen
²² perspicuus	doorzichtig
²³ numerabilis	telbaar
²⁴ calculus	steentje
²⁵ ire	gaan, stromen
²⁶ canus	grijs
²⁷ salictum	wilgenbos
²⁸ populus f.	populier

accessi primumque pedis vestigia tinxī²,
 poplite³ deinde tenuis⁴; neque eo contenta, recingor⁵
 molliaque⁶ inpono salici⁷ velamina⁸ curvae
 nudaque mergor⁹ aquis. quas dum ferioque¹⁰ trahoque
 mille modis labens excussa¹¹ brachia iacto,
 nescio quod¹² medio sensi sub gurgite¹³ murmur
 territaque insisto¹⁴ propioris margine¹⁵ ripae.
 "quo properas¹⁶, Arethusa?" suis Alpheos ab undis,
 "quo properas?" iterum rauco¹⁷ mihi dixerat ore.
 sicut eram, fugio sine vestibus (altera vestes
 ripa meas habuit): tanto magis instat¹⁸ et ardet,
 et quia nuda fui, sum visa paratior¹⁹ illi.
 sic ego currebam, sic me ferus²⁰ ille premebat²¹,
 ut fugere accipitrem²² penna trepidante²³ columbae²⁴,
 ut solet accipiter trepidas urguere columbas.
 usque sub²⁵ Orchomenon²⁶ Psophidaque²⁷ Cyllenenque
 Maenaliasque sinus gelidumque²⁸ Erymanthon²⁹ et Elin

-
¹ declivis	steil
² tinguere 3	bevochtigen
³ poples, -itis	knieholte, knie
⁴ <i>abl.</i> + tenuis	tot aan
⁵ recingi	zich uitkleden
⁶ mollis	zacht
⁷ salix	wilg
⁸ velamen	bedekking
⁹ mergere + <i>abl.</i>	onderdompelen in
¹⁰ ferire	slaan
¹¹ excutere 5	uitstrekken
¹² nescio qui	ik weet niet wat, een of ander
¹³ gurgis	diep water
¹⁴ insistere 3	gaan staan op
¹⁵ margo, -ginis	rand
¹⁶ properare	zich haasten
¹⁷ raucus	hees
¹⁸ instare	aandringen
¹⁹ paratus	gereed
²⁰ ferus	woest
²¹ premere 3	in het nauw brengen
²² accipiter, -tris	havik
²³ trepidare	in paniek zijn, fladderen
²⁴ columba	duif
²⁵ usque sub + <i>acc.</i>	helemaal tot aan
²⁶ Orchomenos: <i>stad in Arcadia</i>	
²⁷ Psophis, -idis: <i>stad in Arcadia</i>	
²⁸ gelidus	ijskoud
²⁹ Erymanthus: <i>gebergte in Arcadia</i>	

currere sustinui¹, nec me velocior ille;
 sed tolerare diu cursus² ego viribus impar³ 610
 non poteram, longi patiens⁴ erat ille laboris.
 per tamen et campos, per opertos⁵ arbore montes,
 saxa quoque et rupes⁶ et, qua via nulla, cucurri.
 sol erat a tergo⁷: vidi praecedere⁸ longam
 ante pedes umbram, nisi si timor illa videbat; 615
 sed certe sonitusque⁹ pedum terrebat et ingens
 crinales¹⁰ vittas¹¹ adflabat¹² anhelitus¹³ oris.
 fessa¹⁴ labore fugae "fer opem, deprendimur," inquam
 "armigerae¹⁵, Diana, tuae, cui saepe dedisti
 ferre tuos arcus inclusaque tela¹⁶ pharetra¹⁷!" 620
 mota dea est spissisque¹⁸ ferens e nubibus¹⁹ unam
 me super iniecit: lustrat²⁰ caligine²¹ tectam
 amnis et ignarus²² circum cava²³ nubila²⁴ quaerit
 bisque locum, quo me dea texerat, inscius ambit²⁵
 et bis "io Arethusa" vocavit, "io Arethusa!" 625
 quid mihi tunc animi²⁶ miserae fuit? anne²⁷ quod agnae est,
 si qua lupos audit circum stabula²⁸ alta frementes¹,

¹ sustinere 2	het uithouden
² cursus 4	het rennen
³ impar	ongelijk, niet opgewassen tegen
⁴ patiens + gen.	duldend, volhardend
⁵ opertus	bedekt
⁶ rupes 3	rots
⁷ tergum	rug
⁸ praecedere 3	voortgaan
⁹ sonitus 4	geluid
¹⁰ crinalis	haar-
¹¹ vitta	haarband
¹² adflare	blazen tegen
¹³ anhelitus 4	gehijs
¹⁴ fessus	vermoeid
¹⁵ armiger	wapendrager
¹⁶ telum	projectiel, pijl
¹⁷ pharetra	pijlkoker
¹⁸ spissus	dicht opeen
¹⁹ nubes	wolk
²⁰ lustrare	bekijken
²¹ caligo	nevel, duisternis
²² ignarus	onwetend
²³ cavus	hol
²⁴ nubilum	wolk
²⁵ ambire	gaan om
²⁶ quid animi ...	
²⁷ anne	soms
²⁸ stabulum	stal

aut lepori², qui vepre³ latens hostilia⁴ cernit
 ora canum⁵ nullosque audet dare corpore motus?
 non tamen abscedit⁶; neque enim vestigia cernit 630
 longius ulla pedum: servat⁷ nubemque locumque.
 occupat obsessos⁸ sudor⁹ mihi frigidus artus,
 caeruleaeque cadunt toto de corpore guttae¹⁰,
 quaque¹¹ pedem movi, manat¹² lacus¹³, eque capillis
 ros¹⁴ cadit, et citius, quam nunc tibi facta renarro, 635
 in latices¹⁵ mutor¹⁶. sed enim cognoscit amatas
 amnis aquas positoque viri, quod sumpserat¹⁷, ore
 vertitur in proprias¹⁸, ut se mihi misceat, undas.
 Delia¹⁹ rupit humum, caecisque²⁰ ego mersa²¹ cavernis²²
 advehor Ortygiam, quae me cognomine²³ divae 640
 grata²⁴ meae superas²⁵ eduxit prima sub auras²⁶.¹

Triptolemus en Lynkeus

Hac Arethusa tenus²⁷; geminos dea fertilis²⁸ angues
 curribus admovit¹ frenisque² coercuit³ ora

¹ fremere 3	snuiven, huilen
² lepus, leporis <i>m.</i>	haas
³ vepris	doornstruik, doornbos
⁴ hostilis	vijandelijk
⁵ canis	hond
⁶ abcedere 3	weggaan
⁷ servare	observeren
⁸ obsidere 2 obsessus	belegeren
⁹ sudor	zweet
¹⁰ gutta	druppel
¹¹ qua	waarlangs
¹² manare	stromen, druipen
¹³ lacus	water(loop)
¹⁴ ros, roris	dauw, water
¹⁵ latex	water
¹⁶ mutari	veranderen
¹⁷ sumere 3	aannemen
¹⁸ proprius	eigen
¹⁹ Delia	godin van Delos, Diana
²⁰ caecus	duister
²¹ mergere + <i>abl.</i>	onderdompelen in
²² caverna	holte
²³ cognomen	(bij)naam
²⁴ gratus	welwillend
²⁵ superus	van de bovenwereld
²⁶ aura	lucht
²⁷ <i>abl.</i> + tenus	tot
²⁸ fertilis	vruchtbaar

et medium caeli terraeque per aera vecta est
 atque levem currum Tritonida⁴ misit in urbem 645
 Triptolemo⁵ partimque⁶ rudi⁷ data semina iussit
 spargere⁸ humo, partim post tempora longa recultae⁹.
 iam super Europen sublimis¹⁰ et Asida terram
 vectus erat iuvenis: Scythicas advertitur oras.
 rex ibi Lyncus erat; regis subit ille penates¹¹. 650
 qua¹² veniat, causamque viae nomenque rogatus
 et patriam, 'patria est clarae mihi' dixit 'Athenae;
 Triptolemus nomen; veni nec puppe¹³ per undas,
 nec pede per terras: patuit mihi pervius aether.
 dona fero Cereris, latos¹⁴ quae sparsa per agros 655
 frugiferas¹⁵ messes¹⁶ alimenta¹⁷ mitia¹⁸ reddant.'
 barbarus invidit¹⁹ tantique ut muneris²⁰ auctor
 ipse sit, hospitio²¹ recipit somnoque gravatum²²
 adgreditur ferro: conantem figere pectus
 lynca²³ Ceres fecit rursusque per aera iussit 660
 Mopsopium²⁴ iuvenem sacros agitare²⁵ iugales²⁶."

¹ admovere 2 + dat. brengen naar

² frenum teugel

³ coercere 2 bedwingen

⁴ Tritonis van Athene die bij de Triton geboren is

⁵ Triptolemus: de zoon van Keleos, de koning van Eleusis, en Metaneira, de lieveling van Demeter en de stichter van de Eleusinische mysteriën. Hem wordt de uitvinding van de ploeg en de verspreiding van de akkerbouw en van de daarmee verbonden beschaving toegeschreven.

⁶ partim deels

⁷ rudis onbewerkt

⁸ spargere + dat. zaaien in

⁹ recolere 3 opnieuw bewerken

¹⁰ sublimis hoog verheven

¹¹ penates pl. de penaten, het huis/paleis

¹² qua waarlangs, waarheen

¹³ puppis achtersteven, schip

¹⁴ latus breed, uitgestrekt

¹⁵ frugifer vrucht dragend

¹⁶ messis oogst

¹⁷ alimentum voedsel

¹⁸ mitis zacht

¹⁹ invidere 2 jaloers zijn

²⁰ munus, muneris geschenk

²¹ hospitium gastvriendschap

²² gravatus bezwaard

²³ lynx lynx

²⁴ Mopsopius Atheens

²⁵ agitare aandrijven

²⁶ iugalis trek(dier)

Einde van de zangwedstrijd van de Muzen en Piëriden

Finierat doctos e nobis maxima¹ cantus;
at nymphae vicisse deas Heliconae colentes
concordi² dixere sono: convicia³ victae
cum iacerent, "quoniam" dixi "certamine vobis
supplicium⁴ meruisse⁵ parum⁶ est maledictaque⁷ culpae
additis et non est patientia libera⁸ nobis,
ibimus in poenas et, qua vocat ira, sequemur."
rident Emathides⁹ spernuntque minacia¹⁰ verba,
conantesque loqui et magno clamore protervas¹¹
intentare¹² manus pennas exire per unguis¹³
adspexere suos, operiri¹⁴ brachia plumis¹⁵,
alteraque alterius rigido concrecere¹⁶ rostro¹⁷
ora videt volucresque novas accedere silvis;
dumque volunt plangi¹⁸, per brachia mota levatae¹⁹
aere pendebant, nemorum²⁰ convicia²¹, picae²².
Nunc quoque in alitibus²³ facundia²⁴ prisca²⁵ remansit
raucaque garrulitas²⁶ studiumque inmane²⁷ loquendi.'

¹ maximus (natu)	oudste
² concors	eendrachtig
³ convicium	scheldwoord, verwijt, ruzie
⁴ supplicium	(dood)straf
⁵ merere 2	verdienen
⁶ parum	te weinig
⁷ maledictum	scheldwoord
⁸ liber	vrij, onbeperkt
⁹ Emathides, de muzen geplaatst in Emathia (Macedonia)	
¹⁰ minax	minachtend
¹¹ protervus	schaamteloos, vrijmoedig
¹² intentare	uitstrekken
¹³ unguis	nagel
¹⁴ operire	bedekken
¹⁵ plumae	zacht verenkleed
¹⁶ concrecere 3	verstijven
¹⁷ rostrum	snavel
¹⁸ plangi	luid treuren, rouwmisbaar maken
¹⁹ levare	optillen
²⁰ nemus, nemoris	woud
²¹ convicium	luid geroep, scheldwoord
²² pica	ekster
²³ ales	vogel
²⁴ facundia	welbespraaktheid
²⁵ priscus	oud
²⁶ garrulitas	praatzucht
²⁷ inmanis	geweldig

